

ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВО
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
ФІЛІЯ «ЛІСОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор філії

Сергій ІРКЛІЄНКО

«30» Березня 2026 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
професійного навчання (підвищення кваліфікації)
начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів,
інженерів відтворення лісів, лісових культур

Термін навчання – 45 годин/1,5 ЄКТС
Форма навчання – очна або дистанційна,
з або без відриву від виробництва.

Розробники:

Віталій РОМАНЕНКО – начальник
відділу навчання та розвитку
персоналу філії «Лісовий
навчальний центр» ДП «Ліси
України», PhD
Микола САВУЩИК – методист
філії «Лісовий навчальний центр»
ДП «Ліси України», к. с.-г. н.

СХВАЛЕНО на засіданні Педагогічної ради
філії «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»
протокол № 2 від «27» Березня 2026 р.

Боярка – 2026

Рецензенти:

Василишин Р. Д. – професор кафедри таксації лісу та лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, *доктор сільськогосподарських наук, професор;*

Ковалевський С. Б. – професор кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції Національного університету біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, *доктор сільськогосподарських наук.*

РЕЦЕНЗІЯ

на Освітню програму професійного навчання
(підвищення кваліфікації) начальників відділів,
відділень, секторів, провідних інженерів,
інженерів відтворення лісів, лісових культур
розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Подана на рецензування освітня програма підвищення кваліфікації начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів і лісових культур спрямована на вдосконалення професійних компетентностей фахівців лісового господарства, які здійснюють організацію та контроль робіт з лісовідновлення, лісорозведення, вирощування лісових культур і садивного матеріалу.

У **пояснювальній записці** до освітньої програми обґрунтовано необхідність підвищення кваліфікації зазначеної категорії працівників, діяльність яких має важливе значення для забезпечення сталого розвитку лісового господарства та раціонального використання лісових ресурсів.

Метою освітньої програми визначено поглиблення знань слухачів у сфері лісового законодавства, нормативно-правового забезпечення лісокультурного та лісонасінного виробництва, а також формування практичних навичок щодо організації та контролю робіт з відтворення лісів.

Зміст освітньої програми охоплює основні напрями професійної діяльності фахівців, зокрема питання організації лісовідновлення, створення і вирощування лісових культур, сприяння природному поновленню, ведення лісонасінної справи, вирощування лісового садивного матеріалу, а також контролю за якістю виконання лісокультурних робіт. Важливою складовою програми є вивчення сучасних технологій відтворення лісів, застосування геоінформаційних систем у лісовому господарстві, впровадження принципів наближеного до природи лісівництва та врахування екологічних процесів під час формування стійких лісових насаджень.

Освітня програма містить чітко визначені результати навчання, що передбачають набуття слухачами знань щодо методів і способів відтворення лісів, принципів створення лісових культур, вимог нормативно-правових актів у сфері охорони та захисту лісів, а також навичок застосування сучасних технологій вирощування лісових насаджень. Значну увагу приділено формуванню умінь використовувати сучасні підходи до відтворення лісів, обирати оптимальні технології створення лісових культур відповідно до лісорослинних умов, здійснювати контроль за виконанням лісогосподарських заходів та дотриманням вимог охорони праці і пожежної безпеки.

Структура освітньої програми є логічною та послідовною. Програма складається з п'яти модулів і сімнадцяти тем, що забезпечує комплексне опрацювання основних аспектів професійної діяльності спеціалістів у сфері відтворення лісів. Загальний обсяг програми становить 45 академічних годин та

передбачає поєднання теоретичної підготовки, практичних занять і самостійної роботи слухачів.

Важливими складовими організації освітнього процесу є проведення вхідного контролю знань для визначення рівня підготовки слухачів, виконання розрахункової роботи під час навчання, а також підсумковий контроль знань у формі тестування та практичних завдань. За результатами успішного завершення навчання слухачам видається сертифікат встановленого зразка.

Висновок: освітня програма підвищення кваліфікації начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів, лісових культур є актуальною, методично обґрунтованою та відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки працівників лісового господарства, а тому може бути рекомендована до впровадження у системі підвищення кваліфікації фахівців галузі.

Рецензент професор кафедри таксації лісу та лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор сільськогосподарських наук, професор Роман ВАСИЛИЩИН

25.03.26

(дата)

(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на Освітню програму професійного навчання
(підвищення кваліфікації) начальників відділів,
відділень, секторів, провідних інженерів,
інженерів відтворення лісів, лісових культур
розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Подана на рецензування освітня програма спрямована на підвищення рівня професійної підготовки фахівців лісового господарства, які відповідають за організацію та контроль робіт із лісовідновлення, створення лісових культур, ведення лісонасінної справи та вирощування садивного матеріалу. Підготовка зазначеної категорії працівників є важливою складовою забезпечення сталого розвитку лісового господарства та ефективного відтворення лісових ресурсів.

Зміст освітньої програми орієнтований на оновлення та систематизацію знань слухачів щодо сучасних підходів до відтворення лісів, організації лісокультурного виробництва та застосування новітніх технологій у цій сфері. Програма передбачає розгляд питань створення і вирощування лісових культур, сприяння природному поновленню, організації роботи лісових розсадників, заготівлі та зберігання лісового насіння, а також формування постійної лісонасінної бази.

Окрема увага у освітній програмі приділяється питанням нормативно-правового забезпечення діяльності у сфері лісового господарства, зокрема положення лісового та земельного законодавства, вимоги щодо охорони та захисту лісів, дотримання правил пожежної безпеки і охорони праці. Важливим є також вивчення принципів впровадження наближеного до природи лісівництва, що спрямоване на формування біологічно стійких і високопродуктивних лісових насаджень.

Програма враховує сучасні тенденції розвитку лісової галузі та передбачає використання інноваційних підходів до організації навчання, зокрема застосування інформаційних технологій і геоінформаційних систем управління лісовими ресурсами. Поєднання теоретичної підготовки з практичними заняттями сприяє формуванню у слухачів необхідних професійних навичок для ефективного виконання посадових обов'язків.

Структура програми є чіткою та логічно вибудованою: навчальний матеріал згруповано у п'ять модулів, що охоплюють сімнадцять тем. Такий підхід забезпечує комплексне висвітлення основних питань організації відтворення лісів та управління відповідними виробничими процесами. Обсяг

програми становить 45 академічних годин, що дозволяє поєднувати навчання з виконанням професійних обов'язків.

Організація освітнього процесу передбачає проведення вхідного тестування для визначення початкового рівня знань слухачів, виконання розрахункових завдань упродовж навчання та підсумковий контроль знань. Такий підхід дає можливість оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу та практичної готовності слухачів до застосування отриманих знань у професійній діяльності.

Висновок: освітня програма підвищення кваліфікації начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів, лісових культур є актуальною, змістовною та практично орієнтованою. Її реалізація сприятиме підвищенню професійної компетентності працівників лісового господарства та вдосконаленню організації робіт з відтворення лісових ресурсів. Програму доцільно рекомендувати до впровадження у освітній процес філії «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України».

*Рецензент професор кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктор сільськогосподарських наук, професор Сергій КОВАЛЕВСЬКИЙ*

25.03.2026р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до освітньої програми підвищення кваліфікації начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів, лісових культур

Освітня програма та навчальний план освітньої програми розраховані на начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів, лісових культур, які за посадовими обов'язками організовують роботи з лісовідновлення, лісорозведення, сприяння природному поновленню, лісонасінної справи і вирощування лісового садивного матеріалу; здійснюють перевірку проектів вирощування лісових культур та захисних насаджень і підготовку їх до затвердження; контролюють агротехнічні строки і якість виконання лісокультурних робіт, робіт у лісових розсадниках, та на плантаціях, на заготівлі та зберіганні лісового насіння і створенні постійної лісонасінної бази, а також дотримуватись правил і норм охорони праці, правил пожежної безпеки в лісах під час виконання цих робіт.

Метою освітньої програми є: поглиблення знань слухачів з лісового законодавства, методичних, нормативних та інших керівних документів з питань лісонасінного і лісокультурного виробництва, природоохоронних заходів, охорони праці, економіки, організації виробництва, праці й управління для подальшого самостійного вдосконалення професійної кваліфікації, необхідної для обґрунтованих самостійних рішень.

Завдання освітньої програми – вивчення, вдосконалення та набуття необхідних знань, навичок, компетентностей які використовуються під час трудової діяльності начальників відділів, відділень, секторів, провідних інженерів, інженерів відтворення лісів, лісових культур, формування структурованої системи управління підлеглими, дотримуючись норм та правил відповідних нормативно-правових актів та покладених обов'язків.

Освітня програма складається з 5 модулів та 17 тем. Методика навчання базується на використанні сучасних інформаційних технологій, геоінформаційних систем управління лісовими ресурсами, вивченні основних законодавчих актів у сфері лісового господарства, прогресивних технологій відтворення лісів та використання лісових ресурсів, теоретичних і практичних засад наближеного до природи лісівництва, розуміння вимог європейських стандартів до лісового господарства, застосуванні екологічних процесів для формування біологічно-стійких та високопродуктивних лісових біоценозів.

За результатами опанування освітньої програми слухач повинен знати:

- способи та методи відтворення лісів;
- основні принципи створення і вирощування лісових культур;
- особливості відтворення лісів на ділянках різних категорій площ лісового фонду;
- основні заходи для сприяння природного поновлення;
- нормативно-правові акти, що регулюють порядок організації охорони лісів від лісопорушень, охорони і захисту лісів від пожеж, шкідників і хвороб;

- основи лісового та земельного законодавства;
- права та обов'язки посадових осіб в сфері антикорупційного законодавства;
- основи управління виробничими процесами;
- основні вимоги до впровадження наближеного до природи лісівництва в Україні;
- вимоги безпеки під час проведення основних лісогосподарських заходів.

Уміти:

- використовувати сучасні підходи до відтворення лісів;
- застосовувати посадковий матеріал відповідно до лісорослинних умов;
- застосовувати різні алгоритми вибору методів, способів та технологій відтворення лісів;
- проводити комплекс заходів щодо нагляду, попередження та боротьби з хворобами та шкідниками лісів;
- впроваджувати основні вимоги наближеного до природи лісівництва;
- контролювати дотримання вимог безпеки під час проведення лісогосподарських заходів;
- планувати та проводити профілактичні заходи щодо охорони лісів від пожеж.

Термін навчання – 45 академічних годин, з них 29 годин приділено теоретичній підготовці в он-лайн форматі без відриву від виробництва (частина тем передбачена до самостійного опрацювання слухачами відповідно до списку літератури), 8 годин практичній підготовці¹ з відривом від виробництва. Перевірка знань розрахована на 2 години. Розподіл модулів та тем має орієнтовний характер, послідовність і кількість годин за модулями та темами може змінюватись в межах визначеного часу передбаченого освітньою програмою.

Перед початком навчання слухачі проходять вхідний контроль знань (вхідне тестування), яке проводиться з метою визначення початкового рівня підготовки, оцінювання наявних знань та компетентностей, а також для адаптації змісту освітньої програми до потреб слухачів.

Під час проходження навчання передбачено виконання розрахункової роботи слухачами для формування необхідних знань та навичок відповідно до покладених на них посадових обов'язків.

Форма навчання – очна або дистанційна, з або без відриву від виробництва.

Навчання за програмою завершується підсумковим контролем знань (тестування, виконання практичних завдань тощо). Після успішного проходження контролю знань філія «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України» видає слухачу сертифікат встановленого зразка.

¹ За умови закінчення воєнного стану та виконання заходів безпеки слухачами під час практичних занять. До закінчення воєнного стану, заняття проводяться в он-лайн форматі.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підвищення кваліфікації начальників відділів, відділень, секторів,
провідні інженери, інженери відтворення лісів, лісових культур
Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр, магістр
Кількість годин/кредитів ЄКТС – 45 / 1,5 ЄКТС
Форма підсумкового контролю – підсумкове тестування

№ п/п	Найменування модулів та тем	Всього годин	у т. ч.			КЗ
			лекції	ПЗ	СРС	
1	2	3	4	5	6	7
Загальна складова						
1	Модуль 1. Сучасні системи управління лісами	2	2			
1.1	Геоінформаційна система управління лісовими ресурсами України та її використання	2	2			
2	Модуль 2 Основи правознавства	8	8			
2.1	Лісове та земельне законодавство України. Адміністративна та кримінальна відповідальність за лісопорушення. Повноваження державної лісової охорони.	4	4			
2.2	Антикорупційне законодавство.	2	2			
2.3	Законодавство України у сфері охорони праці. Навчання та інструктажі з охорони праці.	2	2			
Функціональна складова						
3	Модуль 3 Управління виробництвом	1	1			
3.1	Управління процесами підприємства, планування виробничо-господарської діяльності	1	1			
Галузева складова						
4	Модуль 4. Лісокультурне виробництво: досвід, проблеми, шляхи вирішення	24	10	8*	6	
4.1	Сучасний стан, проблеми, головні завдання та шляхи удосконалення відтворення лісів України.	2	2			
4.2	Сучасні підходи, методи, способи та алгоритми відтворення лісів. <i>Ознайомлення з досвідом відтворення лісів, сучасними технологіями лісового насінництва і вирощування садивного матеріалу в надлісництвах.*</i>	4		4*		
4.3	Сучасні технології лісового насінництва та вирощування садивного матеріалу. <i>Ознайомлення з досвідом відтворення лісів, сучасними технологіями лісового насінництва і вирощування садивного матеріалу в надлісництвах.*</i>	4		3*	1	
4.4	Лісонасінне районування.	2	1		1	
4.5	Насіння посівного призначення та лісовий садивний матеріал: заготівля, переробка, перевірка посівних якостей, зберігання та використання.	3	1	1*	1	
4.6	Наближене до природи лісівництво: критерії та перспективи впровадження в Україні. Рубки переформування.	3	3			

1	2	3	4	5	6	7
4.7	Особливо небезпечні шкідники і хвороби в розсадниках і лісових культурах та методи боротьби.	2	1		1	
4.8	Нормативно-правова база і технічна документація з лісокультурної справи	2	1		1	
4.9	Нормування праці на лісокультурних роботах. Розробка і впровадження норм виробітку на роботи з відтворення лісів	2	1		1	
5	Модуль 5 Охорона праці та пожежна безпека	8	8			
5.1	Вимоги безпеки при виконанні лісокультурних робіт. Оформлення карт технологічного процесу	3	3			
5.2	Охорона лісу від пожеж. Вимоги безпеки при гасінні лісових пожеж.	2	2			
5.3	Безпека працівників на робочому місці. Ризики та лісові біонебезпеки.	3	3			
6	Контроль знань	2				2
6.1	Підсумкове тестування	2				2
	Всього за програмою	45	29	8*	6	2

* За умови закінчення воєнного стану та виконання заходів безпеки слухачами під час практичних занять. До закінчення воєнного стану, заняття проводяться в он-лайн форматі.

ПРОГРАМА КУРСУ

Загальна складова

Модуль 1. Сучасні системи управління лісами.

Тема 1.1. Геоінформаційна система управління лісовими ресурсами України та її використання.

Загальне поняття про геоінформаційні системи і технології. Компоненти ГІС. Аналітичні можливості ГІС. Структура ГІС. Функції ГІС. Класифікація ГІС. Інформаційне забезпечення ГІС. Джерела даних для ГІС. Картографічні джерела. Основи ГІС, застосування у лісовому господарстві, аналіз і використання просторових даних. Методи оцінки лісових ресурсів. ГІС для управління лісовими ресурсами. Використання сучасних геоінформаційних технологій для національної інвентаризації лісів.

Модуль 2. Основи правознавства.

Тема 2.1. Лісове та земельне законодавство України. Адміністративна та кримінальна відповідальність за лісопорушення. Повноваження державної лісової охорони.

Законодавчі акти, що регулюють земельні та лісові відносини. Основні положення Земельного та Лісового кодексів України. Власність на землю та ліси. Порядок надання земель та лісів у користування. Перехід прав на землю та ліси. Порядок зміни цільового призначення, вилучення та надання у користування різних за цільовим використанням земель. Плата за використання земель. Державне управління та державний контроль у сфері використання земель та лісів. Відповідальність за порушення вимог лісового та земельного законодавства України.

Тема 2.2. Антикорупційне законодавство

Права та обов'язки, керівника, посадових осіб усіх рівнів, працівників. Заборонені корупційні практики. Відповідальне лідерство, ділова репутація та добросовісність. Норми професійної етики. Правовий статус Уповноваженого.

Тема 2.3. Законодавство України у сфері охорони праці. Навчання та інструктажі з охорони праці.

Основні положення Закону України "Про охорону праці". Основні законодавчі акти з охорони праці. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Відшкодування працівникам збитків, завданих нещасними випадками та профзахворюваннями. Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, за створення перешкоди діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок.

Функціональна складова

Модуль 3. Управління виробництвом.

Тема 3.1. Управління процесами підприємства, планування виробничо-господарської діяльності.

Сутність стратегічного планування, основні етапи. Місія і стратегічні цілі підприємства. Сутність управління, сфери і типи управління. Принципи управління як об'єктивні правила управлінської поведінки. Методи управління виробництвом. Функції управління та їх взаємозв'язок з методами. Мотивація персоналу. Бізнес-планування, його призначення і роль в системі передбачення перспектив розвитку виробництва. Планування соціального і економічного розвитку підприємства. Оперативне планування діяльності виробничих підрозділів підприємства

Галузева складова

Модуль 4. Лісокультурне виробництво: досвід, проблеми, шляхи вирішення.

Тема 4.1. Сучасний стан, проблеми, головні завдання та шляхи удосконалення відтворення лісів України.

Стан і розвиток лісокультурної справи в Україні. Головні цілі, основні об'єкти та загальні положення концепції відтворення лісів на еколого-лісівничих засадах. Основні вимоги до методів і способів адаптаційного підходу до відтворення лісів. Зонування території України за потенційною успішністю природного насінневого поновлення лісотвірних порід. Еколого-лісівнича класифікація ділянок та алгоритм заліснення окремих категорій площ лісокультурного фонду.

Тема 4.2. Сучасні підходи, методи, способи та алгоритми відтворення лісів.

Лісокультурне районування. Особливості чистих і мішаних, простих і складних штучних насаджень. Взаємовплив деревних рослин у мішаних насадженнях. Густота лісових культур. Категорії лісокультурних площ. Вибір головних, супутніх, підгінних порід та чагарників за кліматичними районами. Способи створення лісових культур. Лісові культури під наметом лісу. Часткові лісові культури. Суцільні лісові культури і добір порід при їх створенні. Типи лісових культур у різних лісорослинних умовах. Типи, способи і схеми змішування деревних порід. Заходи сприяння появі природного поновлення: види, умови застосування, особливості проведення та їх ефективність.

Тема 4.3. Сучасні технології лісового насінництва та вирощування садивного матеріалу.

Заготівля та переробка лісонасінне сировини. Попереднє обстеження лісонасінних об'єктів та внутрішньогосподарська оцінка посівних якостей насіння. Способи та техніка заготівлі лісонасінної сировини. Одержання насіння із шишок шпилькових порід. Обезкрилювання, очистка та сортування лісового насіння. Зберігання та перевірка посівних якостей насіння. Значення зберігання насіння. Склади і тара для зберігання насіння. Пакування і транспортування насіння. Прогнозування та способи обліку врожаю лісового насіння. Організація лісонасінної бази на генетико-селекційній основі. Селекційна оцінка та відбір господарсько цінних дерев і насаджень. Лісонасінні ділянки та плантації. Види садивного матеріалу із закритою кореневою системою та їх класифікація. Переваги, недоліки та проблеми виробництва садивного матеріалу із закритою

кореневою системою. Особливості технологій вирощування окремих видів садивного матеріалу із закритою кореневою системою. Контейнерна культура декоративних деревних рослин. Класифікація контейнерів і вимоги до них. Субстрат, вимоги до нього та особливості приготування. Техніка контейнерування рослин і технологія їх вирощування.

Тема 4.4. Лісонасінне районування.

Значення географічного походження насіння. Лісонасінне районування, його наукове обґрунтування та практична основа. Поняття лісокультурного району. Лісонасінне районування основних лісотвірних деревних порід. Географічні лісові культури, мета та історія їх створення.

Тема 4.5. Насіння посівного призначення та лісовий садивний матеріал: заготівля, переробка, перевірка посівних якостей, зберігання та використання.

Переробка шишок, плодів і насіння деревних рослин. Зберігання насіння хвойних і листяних порід. Умови, необхідні для збереження життєздатності насіння. Зберігання резервного фонду насіння. Пакування і транспортування насіння. Основні положення насінного контролю, правила відбору середніх зразків насіння для визначення посівних якостей. Книга обліку лісового насіння. Типи спокою насіння, його причини та способи подолання. Передпосівна підготовка насіння. Стимуляція насіння перед проростанням. Основні способи підготовки насіння до висіву, технологія їх проведення.

Тема 4.6. Наближене до природи лісівництво: критерії та перспективи впровадження в Україні. Рубки переформування.

Наближене до природи лісівництво: теоретичні і практичні засади. Законодавчі документи впровадження НПЛ. Принципи, методи і способи НПЛ. Основні принципи проведення рубок переформування лісових насаджень на засадах НПЛ. Лісовпорядкування лісів на засадах наближеного до природи лісівництва. Рубки переформування в похідних насадженнях.

Тема 4.7. Особливо небезпечні шкідники і хвороби в розсадниках і лісових культурах та методи боротьби з ними.

Захист лісових розсадників, лісових культур та молодняків. Організація нагляду за шкідниками та хворобами в лісорозсадниках і культурах. Основи лісової профілактики. Хімічна профілактика лісорозсадника. Використання найпростіших фізико-механічних і агротехнічних систем для боротьби з шкідниками та хворобами в лісорозсадниках і культурах до змикання їх крон. Система заходів боротьби з окремими найголовнішими шкідниками та хворобами деревних порід у лісорозсадниках і культурах. Хвороби плодів і насіння. Загальна характеристика хвороб плодів і насіння. Шкода, яку завдають хвороби плодів і насіння лісовому господарству. Хвороби, що розвиваються протягом вегетаційного періоду. Хвороби, що розвиваються при зберіганні. Поверхневе зараження насіння фітопатогенними грибами, які викликають ураження проростків, сходів і сіянців.

Тема 4.8. Нормативно-правова база у сфері лісового насінництва та розсадництва, її застосування. Технічна документація.

Державні стандарти на лісове насіння. Функції контрольних насінних станцій.

Правила відбору середнього зразка для визначення посівних якостей насіння. Документи, які супроводжують середній зразок насіння на лісонасінну станцію. Документи, що видаються лісонасінними станціями за результатами аналізу насіння. Книга лісового розсадника. Чинні положення, інструкції, державні, галузеві стандарти з проведення щорічної інвентаризації та переведення лісових культур у вкриті лісовою рослинністю землі, з атестації та стандартизації культур. Чинні документи і розпорядження Держлісагентства відносно нормативної приживлюваності лісових культур і захисних насаджень.

Тема 4.9. Нормування праці на лісокультурних роботах. Розробка і впровадження норм виробітку на роботи з відтворення лісів.

Норми праці. Технічне нормування праці як один з факторів її вдосконалення. Виробничий процес і розподіл його на складові частини. Методи технічного нормування праці. Організація проведення нормувальних робіт. Класифікація витрат робочого часу. Методи вивчення витрат робочого часу. Методика проведення спостережень, первинна обробка результатів. Розрахунок нормативів часу і норми виробітку. Організаційні та правові аспекти впровадження розроблених норм виробітку.

Модуль 5. Охорона праці та пожежна безпека.

Тема 5.1. Вимоги безпеки при виконанні лісокультурних робіт. Оформлення карт технологічного процесу.

Організація виробництва та проведення робіт у розсаднику, форми і порядок ведення документації. Охорона праці та техніка безпеки під час робіт із вирощування садивного матеріалу і заготівлі насінневої сировини, створення лісових культур.

Тема 5.2. Охорона лісу від пожеж. Вимоги безпеки при гасінні лісових пожеж.

Нормативно-правові акти щодо організації охорони лісів від пожеж. Структура лісопожежних формувань. Природна пожежна небезпека лісу. Гасіння пожеж. Небезпеки пов'язані із забрудненням лісів вибухонебезпечними предметами. Вимоги безпеки під час гасіння лісових пожеж.

Тема 5.3. Безпека працівників на робочому місці. Навчання та інструктажі з охорони праці. Ризики та лісові біонебезпеки.

Формування ризикоорієнтованого мислення в працівників. Посадові інструкції, установлення обов'язків, прав і відповідальності посадових осіб і спеціалістів за додержанням вимог з охорони праці. Виконання працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці. Вимоги безпеки працівників на робочому місці. Біонебезпеки під час роботи в лісі. Основні групи біологічних ризиків. Джерела поширення та системи контролю інфекцій тварин. Управління ризиками в сфері біонебезпек. Організація безпечного проведення робіт з врахуванням біонебезпек.

Література

1. Білоус В. І. Клонові лісонасінневі плантації дуба звичайного на Україні: досвід створення та використання: монографія. Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2010. 100 с.
2. Білоус В. І. Лісова селекція: підручник для ВНЗ. Умань, 2003. 534 с.
3. Блистів В. І., Будзінський І. Л., Виговський І. Є. та ін. Рекомендації щодо забезпечення функціонування електронного обліку об'єктів постійної лісонасінневої бази та лісової селекції. Київ, 2023. 34 с.
4. Блистів В. І., Веремчук Ю. С., Витвицький І. Д. та ін. Методика проведення одночасної інвентаризації об'єктів постійної лісонасінневої бази. Київ, 2020. 46 с.
5. Блистів В. І., Витвицький І. Д., Данчук О. Т. та ін. Положення про лісовий генетичний резерват. Київ, 2021. 29 с.
6. Блистів В. І., Гербут Ф. Ф., Спачинська О. Г., Шандрович Н. О. Програма лісокультурного виробництва по Закарпатській області до 2020 року. Івано-Франківськ: Фоліант, 2010. 148 с.
7. Гайда Ю. І., Попадинець І., Яцик Р. та ін. Лісові генетичні ресурси та їх збереження на Тернопільщині. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 276 с.
8. Гайда Ю. І., Яцик Р. М. Методика комплексного оцінювання генетичних резерватів лісових деревних порід. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.2. С. 8–15.
9. Гузь М. М., Гречаник Р. М., Лісовий М. М. Збереження і використання цінних генотипів бука лісового: практичні рекомендації. Львів: НЛТУ України, 2010. 36 с.
10. Дебринюк Ю. М., Калінін М. І., Гузь М. М., Шаблій І. В. Лісове насінництво: навч. посіб. Львів: Світ, 1998. 434 с.
11. Директива 1999/105/ЄС про маркетинг лісового репродуктивного матеріалу від 22 грудня 1999 року. URL: <https://ucfb.info/informacija/publiczna-informacija.html>
12. ДСТУ 9053:2020 Насіння дерев і кущів. Посівні якості. Технічні умови. Київ, 2020.
13. Криницький Г. Т., Чернявський М. В. Наближене до природи лісівництво – основа сталого ведення лісового господарства в Карпатському регіоні (досвід України і Словаччини). Лісівництво і агролісомеліорація. – 2015, Вип. 126. – С. 52–59
14. Мажула О. С., Шлончак Г. А., Митроченко В. В. та ін. Рекомендації зі створення та експлуатації насінних плантацій сосни звичайної першого та другого порядків. Харків, 2008. 34 с. URL: <http://ucfb.info/dovidkova-baza.html>
15. Маурер В. М. Декоративне розсадництво. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 264 с.
16. Маурер В. М. та ін. Підвищення продуктивності лісів лісокультурними методами: навч. посіб. – Київ: НУБіП України, 2010. – 124 с.
17. Молотков П. І., Патлай І. М. Методика сортовипробування лісових деревних рослин. Київ, 1997. 32 с.

18. Молотков П. І., Патлай І. М., Давидова Н. І. Насінництво лісових порід. Київ: Урожай, 1989.
19. Настанови з лісового насінництва: 2-ге вид., доповн. і переробл. Харків, 2017. 108 с. URL: <http://ucfb.info/informacija.html>
20. Організація та управління лісогосподарським виробництвом: навч. посіб. / Цаль-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Гайдучок Т. С. – Житомир: Євро-Волинь, 2022. – 448 с.
21. Положення із виділення, збереження та сталого використання генетичного фонду лісових деревних порід в Україні. Івано-Франківськ: УкрНДДГірліс, 2012. С. 265–337. URL: <http://ucfb.info/informacija.html>
22. Порядок ведення лісовпорядкування: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 15.11.2021 № 749. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
23. Правила відтворення лісів: постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 № 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2007-%D0%BF>
24. Про затвердження Системи ведення лісового насінництва: наказ Мінлісгоспу України від 22.07.1996 № 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0422-96>
25. Програма розвитку лісонасінневої справи на 2010–2015 роки: наказ Держкомлісгоспу України від 26.02.2010 № 47. Київ, 2010. 35 с.
26. Програма розвитку лісонасінневої справи на 2016–2020 роки: наказ Держлісагентства України від 04.08.2016 № 305. Київ, 2016. 4 с.
27. Проект Закону України про лісові репродуктивні ресурси. URL: <https://ucfb.info/informacija/pravova-baza.html>
28. Пузріна Н. В. та ін. Моніторинг шкідливих організмів лісових екосистем : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : НУБіП України, 2025. 276 с.
29. Рекомендації з ефективного використання клонового лісового насінництва в Карпатському регіоні. Івано-Франківськ: Просвіта, 2017. 30 с.
30. Рекомендації з моніторингу лісового насінництва, розсадництва та лісокультурного виробництва. Київ: Держлісагентство, 2020. 30 с.
31. Рекомендації з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів. Київ: Держкомлісгосп, 2010. 73 с.
32. Сучасні технології лісового насінництва та деревного розсадництва: навч. посіб. / Маурер В. М., Савущик М. П., Пінчук А. П., Косенко Ю. І., Бобошко-Бардин І. М. – Київ: НУБіП України, 2019. – 188 с.
33. Терещенко Л. І., Лось С. А., Торосова Л. О. та ін. Методика сортовипробування лісових деревних порід: відомче випробування. Харків, 2019. 32 с.
34. Терещенко Л. І., Лось С. А., Торосова Л. О. та ін. Програма сортовипробування лісових деревних порід в Україні. Харків, 2019. 43 с.
35. Технічні умови: Ділянки постійні лісонасінні основних лісотвірних порід. Волосянчук Р. Т., Яцик Р. М., Лось С. А. та ін. Харків, 2017. 12 с.
36. Хрик В. М., Кімейчук І. В. Лісівництво : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за спец. 205 «Лісове господарство». Біла Церква, 2021. 444 с.

37. Яцик Р. М., Гайда Ю. І., Феннич В. С. та ін. Рекомендації з ефективного використання клонового лісового насінництва в Карпатському регіоні. Івано-Франківськ: Просвіта, 2017. 30 с.
38. Ajay Mistry. Registering a seed stand on the National Register of Basic Material: guidance for landowners and managers. Forestry Commission, 2022. URL: <https://www.gov.uk>
39. Eriksson G., Ekberg I., Clapham D. An Introduction to Forest Genetics. Uppsala: SLU, 2013.
40. Hayda Y., Los S., Tereshchenko L. та ін. Seed orchards in Ukraine: past, present and prospects for the future. Folia Forestalia Polonica. 2019. Vol. 61(4). P. 284–298.
41. Hayda Y., Los S., Tereshchenko L., Shlonchak H., Mytrochenko V. Лісова селекція на основі індивідуального відбору в Україні. Наукові праці Лісівничої академії наук України. 2025. № 28. С. 136–148.
42. LVM Seeds and plants. URL: <https://ucfb.info/dovidkova-baza/korisna-informacija.html>
43. Neyko I., Yurkiv Z., Matusiak M., Kolchanova O. The current state and efficiency use of in situ and ex situ conservation units for seed harvesting in the central part of Ukraine. Folia Forestalia Polonica. 2019. Vol. 61(2). P. 146–155.
44. OECD Forest Seed and Plant Scheme. Paris, 2024.
45. Seed Orchards Conference 20–24 May 2024: book of abstracts. Brasov, 2024. URL: <https://seedorchards2024.wixsite.com/conference/book-of-abstracts>
46. Sultanbaeva V., Konurbeva M., Osmonkanov T. et al. Modern breeding methods in forestry aimed at preserving genetic diversity. Ukrainian Journal of Forest and Wood Science. 2024. Vol. 15(3). P. 96–115.
47. White T. L., Adams W. T., Neale D. B. Forest Genetics. Wallingford: CABI, 2007.

Начальник відділу навчання та
розвитку персоналу

Віталій РОМАНЕНКО